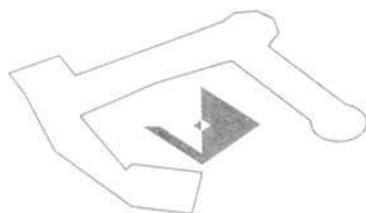

Loški
muzej

**ŠESTDESET LET
LOŠKEGA MUZEJA
ŠKOFJA LOKA
1939-1999**

Šestdeset let Loškega muzeja Škofja Loka

O razvoju najpomembnejše kulturne ustanove na Loškem je bilo v teh šestdesetih letih napisanih že mnogo zapisov in poročil. Avtorji so bili običajno njegovi ustanovni člani, gospodarji, ravnatelji, oziroma ljudje, ki so bili tesno povezani z delom muzeja in Muzejskega društva Škofja Loka. Največ je bilo napisanega v našem domoznanskem zborniku, Loških razgledih, ob vseh okroglih obletnicah muzeja, veliko se lahko razbere iz poročil občnih zborov Muzejskega društva, ki se vršijo redno na dve leti.¹ Zato bo pričujoči opis šestdesetletnega razvoja muzeja tokrat bolj namenjen razvoju njegovih enot oz. oddelkov in zbirk.

Samo tri leta po ustanovitvi muzejskega društva v Škofji Loki (1936) in po odmevni obrtno-industrijski razstavi v osnovni šoli v Škofji Loki (1936) je bil po zaslugi obeh ustanovljen in odprt muzej v Škofji Loki. Do danes sta se ime² in sedež muzeja večkrat spremenila, a vsebina in koncept razdelitve zbirk sta, razen velikih razlik v obsegu in muzeološko-oblikovni postavitvi, ostala precej enaka.

Zbirke v Rotovžu: Muzejsko društvo v Škofji Loki je slovesno odprlo svoj muzej leta 1939 v prostorih Rotovža na Mestnem trgu v izpraznjenem in adaptiranem stanovanju mestnega stražnika. Tu so zbrane predmete uredili v več skupin – cehovstvo, freisinško gospodstvo, narodopisni predmeti, ljudska umetnost, loški umetniki. Vseh predmetov so zbrali preko 900. V tem obdobju muzej ni imel zaposlenih ljudi, vsa dela – strokovna in upravna – so opravljali marljivi društveni odborniki, zlasti predsednik društva dr. Pavle Blaznik in gospodar France Planina. Zbirke so si obiskovalci lahko ogledali predvsem ob nedeljah in praznikih, po dogovoru pa tudi med tednom. Predmete so Ločani muzeju deloma podarjali, prodajali ali oddajali v varstvo. Že takrat se je začel popisovati inventar in ustvarjati arhiv, ki

V Rotovžu na Mestnem trgu so bile muzejske zbirke od leta 1939 do 1941

je kasneje pomenil začetek Zgodovinskega arhiva v Škofji Loki. Delo muzeja je bilo med Ločani dobro sprejeto; po svojih možnostih ga je podpirala tudi občinska uprava. Lahko rečemo, da je bil Muzej v Škofji Loki prvi splošni javni krajevni muzej v Sloveniji.

Leta 1941 so morali muzejske zbirke zapreti. Ker je pretila nevarnost, da bodo okupatorji vse predmete predali celovškemu muzeju, so odborniki nekaj najpomembnejšega gradiva shranili pri sebi, na svojih domovih, nekaj pa deponirali v Kapucinskem samostanu. Že junija 1945 so predmete znova začeli zbirati in obnavljati muzejske zbirke.

Zbirke v Puštalskem gradu: Junija 1946 so zbirke ponovno postavili in odprli za javnost na novi lokaciji – v prostorih v Puštalskem gradu. Precej gradiva sta prispevala tudi Ministrstvo za prosveto in Uprava ljudske imovine v Škofji Loki. V Puštalskem gradu so se začele muzeološko oblikovati zbirke, saj je tu muzeju bilo namenjenega več prostora, razstavne zbirke so bile bolj smiselno in bolj pregledno razporejene in bolje opremljene. Zrasle so nove zbirke – prirodoslovna, obrtniška in po letu 1954 zbirka NOB, ki je – po zgraditvi Doma Zveze borcev – imela prostore v I. nadstropju te zgradbe.

Društveni odbor Muzejskega društva je z muzejem upravljal do leta 1948, posli kustos so pripadali društvenemu gospodarju. 1. julija 1948 je prevzel strokovne in administrativne zadeve muzeja prvi poklicni upravnik, Karel Plestenjak. Sledile so še druge kadrovske okrepitve (arhivarka, kustos za NOB), z njimi pa tudi intenzivnejše delo na terenu. Leta 1957 se je v Poljansko dolino odpravila prva topografska ekipa, ki je raziskovala etnografsko življenje in popisovala dogodke iz NOB. Za delo na terenu so kupili celo moško kolo.

Zbirke v Loškem gradu: Zaradi naglega razvoja muzeja v letih 1946–1959 so prostori v Puštalu postali pretesni. Občina je zato Loškemu muzeju v izpraznjenem

V Puštalskem gradu so bile zbirke od leta 1946 do 1959 (Foto Dušan Komant)

Od leta 1959 so zbirke v Loškem gradu (Foto Dušan Koman)

Loškem gradu namenila 36 prostorov, ki jih je muzej uporabil takole: 18 prostorov za zbirke, 9 za skladišča (depoje), 2 za arhiv, 1 za študijsko sobo, 3 za pisarne in 1 prostor za delavnico. Kljub razširitvi zbirke je tudi v novih prostorih obveljala še vedno osnovna razvrstitev posamičnih zbirk. To pomeni, da so odborniki Muzejskega društva in prvi poklicni ustvarjalci Loškega muzeja že pri prvi postavitvi dosegli visok strokovni nivo in politično neoporečnost za vse družbene sisteme, kar velja seveda tudi za današnje postavitve zbirk.

V teh štiridesetih letih, odkar je v prostorih v Loškem gradu, se je muzej razvil najkrepkeje. Že leta 1959 se mu je priključila zbirka NOB, svoje delovanje pa je razširil tudi na vse območje nekdanjega loškega gospostva. Že leta 1960 so postavili Groharjevo spominsko zbirko v Sorici, nato je prevzel strokovno skrb za zbirke v Železnikih in Žireh, nazadnje še zbirko Cankarjevega bataljona v Dražgošah. Leta 1962 so na grajskem vrtu pričeli s prvim muzejem na prostem v Sloveniji, ko so tja prestavili Škoparjevo hišo, ki so ji nato sledili še kozolec, mlin, čebelnjak, hlev, sušilnica sadja, vodnjak in oglarska koliba. Nekaj objektov je v tem času zaradi zunanjih vplivov propadlo.

Leta 1965 se je muzej obogatil z lastno galerijo in odtlej Loški muzej poleg izjemnih zbirk slovi tudi po likovnih razstavah.

V zadnjih dvajsetih letih je Loški muzej opravil veliko dela pri prenovi zbirk, zbiranju in ohranjanju premične kulturne dediščine in poglobljenem delu z obiskovalci. (O vseh uspehih in težavah govorijo posamezna poročila oddelkov Loškega muzeja). Poudariti velja, da smo v zadnjih letih (od leta 1995 do danes) obnovili štiri zbirke obrti v etnološkem oddelku v celoti, tri delno, in postavili novo sodobno pedagoško delavnico. Vse to je bilo zgrajeno s ciljem, da čim bolj slovesno, hkrati pa delovno proslavimo šestdesetletnico delovanja našega muzeja.

Število zaposlenih se je do danes povečalo na deset. Šest je strokovnih delavcev (kustos zgodovinar, etnolog, arheolog, umetnostni zgodovinar, pedagog bibliotekar in konservator), poleg njih so še računovodja, administrator, gospodar in čistilka. Nekaj je zaposlenih po pogodbi (vratarji, vodiči), nekaj za določen čas (po programu javnih del). Prvemu ravnatelju iz leta 1948 je leta 1956 sledil umetnostni zgodovinar Andrej Pavlovec, ki je bil ravnatelj (razen v letih 1980 do 1988, ko ga je zamenjal Janez Erjavec) do upokojitve leta 1995. Tega leta, ko je Loški muzej postal javni zavod, je bil za prvega direktorja imenovan Franc Podnar.

Danes, po šestdesetih letih plodnega dela je Loški muzej registriran kot splošni muzej z arheološko, zgodovinsko, kulturnozgodovinsko, umetnostno, etnološko in naravoslovno zbirko. Pri svojem delu se omejuje na ozemlje nekdanjega loškega gospostva (973–1803) pod oblastjo škofov iz bavarskega Freisinga. Danes je to ozemlje upravno razdeljeno na občine Škofja Loka, Gorenja vas-Poljane, Železniki in Žiri. Te zbirke so še vedno najbolj pomembna turistična zanimivost Škofje Loke. Letno si zbirke ogleda okoli 30.000 obiskovalcev, od tega približno 2500 tujcev. Njim so namenjeni pedagoški programi in redne razstave v galeriji, okroglem stolpu in v kašči na Spodnjem trgu. Poleg tega se v grajskih prostorih odvijajo razni koncerti. Blaznikovi večeri, gledališki nastopi, sestanki, promocijski nastopi in podobno.

Loški muzej opravlja pomembno poslanstvo tudi pri zbiranju, ohranjanju in prezentiranju premične kulturne dediščine z loškega območja. Od prvih 915 predmetov iz leta 1939, je po 60 letih danes v muzeju zbranih nad 20.000 predmetov (od tega razstavljenih čez 3000), še več je fotografij, dokumentov in filmov. Strokovna knjižnica šteje čez 19.000 knjig. V zadnjih desetih letih se vsa inventarizacijska in administrativno-računovodska dela opravljajo s sodobnimi računalniškimi napravami. Muzej ima svojo konservatorsko delavnico, kjer konserviramo in prenavljamo muzejske predmete. Vzdrževanju grajskih prostorov je namenjena delavnica gospodarja.

Loški muzej je bil ob 40-letnici ustanovitve, leta 1979, za svoje uspešno delo odlikovan z najvišjim priznanjem v slovenskem muzealstvu – z Valvasorjevo nagrado.

Opombe:

¹ V Loških razgledih (LR) je bilo do sedaj objavljenih 12 prispevkov o razvoju Loškega muzeja:

Gorišek, Doroteja: *Kronika muzejskega dela v Škofji Loki*, LR VIII, 224–227.

Gorišek, Doroteja: *Ob dvajsetletnici muzejskega dela v Škofji Loki*, LR III, 264–267.

Planina, France: *Dvajset let Loškega muzeja*, LR VI, 59–66.

Otvoritev muzeja na Loškem gradu, LR VI, 253–256.

Pavlovec, Andrej: *Nekaj misli ob 30-letnici Loškega muzeja*, LR XVI, 18–21.

Planina, France: *O nastanku in razvoju Loškega muzeja*, LR XVI, 11–17.

Berčič, Branko: *Priznanje ob 40-letnici muzejskega dela v Škofji Loki*, LR 27, 301–306.

Pavlovec, Andrej: *Ob 40-letnici Loškega muzeja*, LR 26, 8.

Valvasorjeva nagrada (Loškemu muzeju), LR 27, 11–12.

Berčič, Branko: *Pobuda za organiziranje muzejske dejavnosti*, LR 33, 37–45.

Pavlovec, Andrej: *Loški muzej ob 50-letnici. Pregled nazvoja*, LR 36, 11–14.

Plestenjak, Barbara: *Življenje in delo muzealca in slikarja Karla Plestenjaka (1914–1963). Prispevek k petdesetletnici Loškega muzeja*, LR 37, 204–205.

Nadalje je bilo objavljenih 28 poročil o delu in na 20 občinskih zborih so dosedanja ravnatelji poročali o tekočem delu v posameznih obdobjih.

² Ime muzeja se je večkrat spreminjalo. Do leta 1960 je bil Mestni muzej v Škofji Loki, nato nekaj let Pokrajinski muzej v Škofji Loki, po ustanovitvenem aktu Občine Škofja Loka v letu 1968 pa Loški muzej Škofja Loka.